

# Noćnjak i renesansa hrvatskog maslinarstva

***Tržište maslinovim uljem je jedno od najvećih rastućih tržišta.  
Na tom tržištu prava je avantura dobiti odgovarajuću vrijednost  
za svoj novac.***

Zadružni savez Dalmacije organizira međunarodnu manifestaciju maslinara i uljara koja je bila prva i jedina prije 15 godina kada je počela okupljati sve povezane s ovim segmentom poljoprivrede. Ovaj projekt nam pruža izvrstan izvor informacija o zanimljivom, ali i zahtjevnom svijetu hrvatskih maslinara i uljara, pa i onih iz susjednih nam država.

Noćnjak, projekt nazvan po ulju koje se sa strepnjom u noći očekivalo da prvo poteče iz preše kao ono najzdravije i stoga najcjenjenije, pokrenut je iz vrlo pragmatičnih razloga Zadružnog saveza Dalmacije.

Koji su to razlozi?

Krenimo po odgovor na maslinarsko uljarsko tržište ne samo Europske unije nego i šire. Smjestimo maslinarsku Hrvatsku u toj široj slici na način da se i svaki čitatelj, bio maslinar ili potrošač, može na njoj pronaći ili još bolje odrediti svoje vlastite ciljeve, svoje vrijednosti kojima će težiti.

Tržište maslinovih ulja je jedno od najviše rastućih tržišta (bez obzira na ekonomsku krizu), a posebno je to vidljivo ako se promatra područje prehrambene industrije.

Ekonomski stručnjaci specijalizirani za tržište maslinovim uljem u Europskoj uniji predviđaju da će cijena ulja polako rasti do čak 30 posto, a da će ulja nedostajati za zadovoljenje potražnje sve do 2020.

Razlog tome je, navodi većina stručnjaka:

- smanjenje subvencija na općoj razini za proizvodnju maslinovog ulja za 30-tak posto.
- velika suša u Španjolskoj koja je smanjila proizvodnju te zemlje za čak 60 posto. Znamo da je udio Španjolske u svjetskoj proizvodnji oko 50 posto.
- ujedno potrošnja maslinova ulja u svijetu raste više nego proizvodnja ovog ulja. Indija i Kina bilježe znatno povećanje potrošnje maslinovog ulja. Ono se kao zdrava namirnica promovira od strane zemalja najvećih proizvođača te tako ulazi sve više u domove stanovnika ove dvije zemlje. I to sve više kao ulje za kuhanje. Stoga se tek očekuje prava ekspanzija potrošnje.

- također, maslina kao kultura uspijeva samo na područjima sa odgovarajućom klimom.

Ovdje kao potkrjepa ovoj činjenici bilježimo velike pokusne projekte uzgoja maslina u Indiji i Brazilu koji su za sada imali vrlo malen uspjeh.

I još jedan razlog kojeg možemo ocijeniti kao iznimno bitan za nas:

- u tijeku je vrlo aktivna uspostava standarda kvalitete ekstra djevičanskih maslinovih ulja i njegove provedbe na svjetskoj razini. Amerika se sve više, uz suradnju s Australijom, uključuje ne samo tržišno nego stavljanjem na snagu propisa o primjeni i kontroli kvalitete ulja, tako da se postigao zamjetan zamah i na tom planu. Sve snažnijom primjenom tih standarda dosta maslinovih ulja koja se danas mogu naći u kategoriji ekstra djevičanskih to više neće moći biti. Rastom kontrole nad proizvodnjom i distribucijom ulja znatno manje će biti takvog ulja pa će mu stoga i rasti cijena.



## EU ured za suzbijanje prijevara

Dobro je da je u EU osnovan ured za suzbijanje prevara na tržištu maslinovog ulja. Maslinovo ulje je zbog razlike u cijeni od onog lošeg do ekstra djevičanskog primamljivo za sve koji prevarom žele doći do brze zarade. Problem je toliki da se ovakav način zarade uspoređuje sa trgovinom kokainom sa znatno manje rizika.

Novije tehnološke metode „deodorizacije“ omogućavaju manipulacije kojima se uklanjaju senzorski defekti ulja (mirisa, okusa i boje). Tako se ulje na okus može činiti kao ekstra djevičansko maslinovo ulje, a da to ustvari nije ni približno tako.

Stoga, cijena pravog ekstra djevičanskog maslinovog ulja pada čak na oko 1,8 eura po litri na europskom tržištu, čime se ugrožava skuplji i kvalitetan proizvod kao što je na primjer sortno ekstra djevičansko maslinovo ulje iz ekološkog maslinika jedinstvenog okusa i izvrsnih zdravstvenih svojstava.

Dakle, u svijetu postoje dva potpuno suprotna trenda u proizvodnji maslinova ulja. U jednom se ide za vrhunskom tehnologijom hladne prerade maslina i to odmah nakon branja sa zanimljivim varijacijama u karakteristikama i okusu ulja između 700 različitih sorta maslina. Sve sa ciljem proizvodnje jedinstvenih ekstra djevičanskih maslinovih ulja sa zaštićenim geografskim porijeklom. S druge strane, postoje mahom velike proizvođačke i trgovačke kompanije koje teže za što većom proizvodnjom koja, radi udovoljenja ponudi i potražnji, teško može ispuniti nužne uvjete za dobivanje ekstra djevičanskog ulja: ubranu maslinu odmah preraditi i ulje pravilno skladištiti te ga ispravno prelijevati, puniti i prevesti do odredišta.

Temeljem sabranih podataka stručnih i znanstvenih skupova održanih u okviru programa Noćnjaka može se sačiniti sljedeći presjek stanja:

U RH ima oko 5,5 milijuna stabala maslina na 30.000 hektara površine od čega je 20% stabala neobrađeno. Najviše je sorte Oblica 60%, zatim Buža i Leccino po oko 5%. Površina pod maslinicima iznosi 0,5% od svih poljoprivrednih površina u RH (vinogradi su u udjelu s oko 2%).

45.000 domaćinstava bavi se proizvodnjom maslinova ulja. Imamo oko 180 uljara na području RH (2003. smo imali oko 100 uljara). Od prosječno 25 do 35.000 tona ploda proizvede se oko 4,5 do 5,5 milijuna litara ulja (4,5 -5,5 tisuća tona). 10-20% ulja na tržištu se uveze ali ta količina značajno raste. Potrošnja ulja po glavi stanovnika je 2 litre godišnje dok je u Grčkoj npr. više od 20 litara.

EU proizvodi 80% i troši 70% svjetske proizvodnje maslinovog ulja. Sve to na 5.200.000 hektara maslinika što je 4% od ukupne poljoprivredne površine EU-a. U proizvodnji je uključeno oko 2 i pol milijuna poljoprivrednika.

Tunis, Sirija, Maroko i Turska proizvode preostalih 20% ukupne svjetske proizvodnje.

Na svjetskoj razini proizvodnja se kreće zavisno od uroda od 2,6 do 3,4 milijarde litara s laganim rastom. Udio RH u svjetskoj proizvodnji je 0.2%.

*Među prvim zapisima u kojim se spominje maslinovo ulje je i onaj na otoku EBLI i to 44 stoljeća prije Krista, upravo na napisu koji govori o izaslanicima kralja koji su provjeravali poštuju li se pravila proizvodnje maslinovog ulja i nudi li se neko drugo ulje kao maslinovo. Pečatili su i označavali amfore prije prijevoza do odredišta – najčešće Rima.*

Rastom kontrole postići će se da se pečate tankovi u skladištu proizvođača s točno naznačenom količinom i kvalitetom maslinovog ulja, a kasnije se može pratiti kretanje tog ulja kroz količine isporučenog i naplaćenog ulja. Dakle, na svjetskoj razini se vodi postupak razdjeljivanja manje kvalitetnih maslinovih ulja – u pravilu velikih količina i ekstra djevičanskih maslinovih ulja posebnih okusa. Razdjeljivanje se nastoji provesti uvođenjem odnosnih propisa i osiguranjem njihove provedbe. To je pitanje i globalne edukacije potrošača. Trenutno se postiže kod Kine, Indije i Amerike da se maslinovo ulje sve više prihvaća kao izvrstan zdravstveni prehrambeni proizvod te to daje poticaj za daljnji razvoj promicanja njegove potrošnje. Danas u ovoj industriji oznaka o kvaliteti znači malo i to je suštinski problem.

### Koristi od udruživanja u zadruge

Zato nije ispravno hrvatskom maslinaru i uljaru danas predložiti smanjenje cijene maslinovog ulja. Ispod realne cijene koštanja proizvodnje se ne može ići. Usprkos naletu sve jeftinijih ulja, maslinovo ulje naših maslinara sve više se prepoznaje kao kvalitetan proizvod koji se rado kupuje.

Prostor za očuvanje cijene i veću zaradu, a uz nešto manju cijenu ulja otvara se u ujedinjenom tržišnom nastupu. Dokazani način ostvarenja toga su zadruge

koje već 150 godina postoje na prostoru Hrvatske, a imaju značajnu ulogu u svijetu. Ovo društvo osoba, a ne kapitala, nudi očuvanje kvalitete i jedinstvenosti svakog ulja, ali uz manje troškove u nabavci ambalaže, promidžbi i plasmanu, često uz sigurne kanale prodaje. Naravno, tu je kao bitan dio udruživanja jednostavniji i povoljniji pristup stručnjacima i državnim tijelima te njihovim analizama i kontrolama.

Nadalje, trebamo nastojati urediti tržište Hrvatske, jer ta uređenost posljedično dovodi do zaštite interesa hrvatskog maslinara i uljara koji je izabrao jedini mogući put - put kvalitete. Kontrolom uvezenog ulja i sensorikom maslinovih ulja u RH biti će potpuno sigurno da ulje u boci odgovara etiketi. Nužno je imati sustav uvida u datum branja i prerade, mjesto maslinika i prerade, sortu masline u tamnoj boci ili **aluminijskoj** ambalaži. Sve u okvirima propisanog označavanja na etiketi. Dokaz da je ulje kušano i da je provjereno kao ekstra djevičansko može izdvojiti Hrvatsku kao jednu od oaza u kojoj se zna što je to u bocama maslinovog ulja na policama trgovina i u podrumima zadruga i uljara. Također, na raznim tribinama i manifestacijama često se spominje brendiranje Hrvatske kao zemlje maslinova ulja (i vina). To je prijeko potrebno, ali se o toj temi raspravlja kao da se radi o procesu koji traje dvije do tri godine. U pitanju je znatno duže razdoblje koje, u slučaju Hrvatske, može biti nešto kraće ukoliko se povežu proizvođači i uredi tržište.

Eto, nakon ovih činjenica neće biti floskula konstatirati da smo upravo radi postizanja ovih ciljeva – povezivanja i edukacije maslinara posebno putem zadruga, postizanja što veće kvalitete ulja i uređenosti tržišta – pokrenuli Noćnjak. Raduje da smo na početku imali 40-tak uzoraka ulja sa svega nekoliko ekstra djevičanske kvalitete, a posljednji Noćnjaci u ovom natjecateljsko-edukacijskom dijelu bilježe više od 300 uzoraka od kojih su dvije trećine zlatnih, ekstra djevičanskih, jedinstvenih maslinovih ulja, od kojih mnogi s izvrsnom ambalažom prilagođenom turistima. To potvrđuje da smo na dobrom putu. Dok veliki proizvođači trebaju prilagođavati svoje proizvode prema potražnji mi se trebamo posvetiti daljnjem povećanju kvalitete i jedinstvenosti okusa te izgradnji povjerenja kupaca u ponuđeni proizvod. U to trebaju biti uključeni svi sudionici proizvodnje, marketinga i prodaje.

Za promicanje potrošnje maslinovog ulja ne trebamo otići daleko, jer Hrvati na godišnjoj razini prosječno troše samo 2 litre po glavi dok je ista količina u zemljama EU i do deset puta veća. Jednostavnom matematikom, jasno je da bi sami mogli potrošiti sve ulje koje proizvedemo. Uostalom, sve učinke ulaska u EU na naše maslinarstvo i uljarstvo i koliko smo koraka učinili ka ovdje iznesenim ciljevima moći ćete iz prve ruke saznati na idućem, 16-tom Noćnjaku. Samo provjerite kada i gdje na [www.zsd.hr](http://www.zsd.hr)

Lordan Ljubenkov  
Predsjednik Zadružnog saveza Dalmacije

